

Eliza Lubojańska, Ewa Olszowy

Szkolenia użytkowników w Bibliotece Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

Fides: Biuletyn Bibliotek Kościelnych 2 (39), 89-102

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ELIZA LUBOJAŃSKA, EWA OLSZOWY¹

SZKOLENIA UŻYTKOWNIKÓW W BIBLIOTECE TEOLOGICZNEJ UNIwersytetu ŚLĄSKIEGO W KATOWICACH

Zadaniem bibliotek uczelnianych jest równoległe z podstawowymi czynnościami bibliotecznymi prowadzenie działalności naukowej i dydaktycznej. Na łamach prasy fachowej pojawia się wiele artykułów dokumentujących działalność dydaktyczną bibliotek akademickich². Edukacja informacyjna ma na celu m.in.

¹ Biblioteka Teologiczna Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

² Por. L. Nalewajska, *Dydaktyka w bibliotece akademickiej. Analiza potrzeb i możliwych zmian*, „Przegląd Biblioteczny” 3 (2013), s. 19-32; J. Dziak, E. Rozkosz, M. Karciaż, Z. Wiorogórska, *Edukacja informacyjna w polskich bibliotekach akademickich – raport z badań*, „Bibliotheca Nostra” 1 (2013), s. 26-41; I. Drabik, J. Maczuga, R. Patela, A. Piwko-Łętek, *Edukacja użytkowników informacji w Bibliotece Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego*, „Biuletyn EBIB” 2 (2011), http://www.ebib.pl/images/stories/numery/120/120_drabik.pdf, 14.04.2014; B. Janczak, *Pół wieku dydaktyki bibliotecznej w AGH*, „Praktyka i Teoria Informacji Naukowej i Technicznej” 1-2 (2009), s. 26-34; A. Konieczko, *Korzysci z kształcenia umiejętności informacyjnych użytkowników biblioteki (przykład Biblioteki Głównej Akademii Ekonomicznej im. Karola Adamieckiego w Katowicach)*, w: *Przenikanie i rozpowszechnianie idei*, Kraków 2007, <http://eprints.rclis.org/13696/1/konieczko-n.pdf>, 14.04.2014; I. Utrata, *Edukacja biblioteczno-informacyjna użytkowników bibliotek akademickich*, w: *XXV Jubileuszowa Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych. Kształcenie użytkowników naukowej informacji medycznej – koncepcje i doświadczenia* (Lublin – Kazimierz Dolny, 12-14 czerwca 2006 roku), [Warszawa] 2006, <http://www.ebib.info/publikacje/matkonf/25kpbm/utrata.php>, 14.04.2014; E. Piotrowska, R. Zając, *Szkolenie użytkowników w Bibliotece Głównej Akademii Pedagogicznej w Krakowie*, „Biuletyn EBIB” 1 (2005), <http://ebib.oss.wroc>

przygotowanie studentów do korzystania z katalogów, samodzielnego poszukiwania literatury poprzez budowanie strategii wyszukiwawczych. Istotne jest informowanie o zbiorach własnych uczelni, jak też o źródłach zewnętrznych (elektronicznych i drukowanych). Dokumenty dostępne online w Internecie stanowią dzisiaj znaczące źródło informacji, jednakże ważne jest, aby w zalewie przypadkowych umieć dotrzeć do informacji naukowych, sprawdzonych, np. w postaci baz bibliograficznych, katalogów lub repozytoriów naukowych. Działalność Biblioteki Teologicznej w tym zakresie ma charakter dwutorowy i obejmuje szkolenie użytkowników w ramach przysposobienia bibliotecznego na początku toku studiów oraz zajęcia z metodyki poszukiwań bibliograficznych na etapie przygotowania prac licencjackich i magisterskich. Szkolenia przeprowadzane są przez bibliotekarzy dyplomowanych biblioteki.

Przysposobienie biblioteczne

Biblioteka Teologiczna, od momentu jej powołania w 2001 roku w ramach Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, organizuje zajęcia edukacyjne z przysposobienia bibliotecznego dla osób rozpoczynających studia. Po inauguracji każdego roku akademickiego dla studentów studiów stacjonarnych i niestacjonarnych kierunku teologia (ogólna, nauczycielska i pastoralna) oraz powstałego później kierunku nauki o rodzi-

pl/2005/62/piotrowska_zajac.php, 14.04.2014; T. Szmigielska, *Pokazy multimedialne jako jedna z form działalności informacyjno-dydaktycznej Biblioteki Wyższej Szkoły Ekonomiczno-Informatycznej w Warszawie*, w: *Działalność naukowa i informacyjna bibliotek uczelnianych – teoria i praktyka*, praca zbiorowa pod red. Marii Czyżewskiej, Białystok 2005, s. 69-82; M. Gacińska, B. Warząchowska, *Sprawności czytelnicze studentów w ocenie nauczycieli akademickich a oferta dydaktyczna biblioteki uczelnianej*, „Praktyka i Teoria Informacji Naukowej i Technicznej” 10,3-4 (2002), s. 38-41; też, *Formy pracy z czytelnikiem w katalogach Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego*, „Praktyka i Teoria Informacji Naukowej i Technicznej” 9,3 (2001), s. 46-49; M. Kycler, B. Warząchowska, *Otwórzmy szerzej drzwi bibliotek*, „Gazeta Uniwersytecka” 2 (2002), s. 13-15.

nie przeprowadzane są zajęcia z przysposobienia bibliotecznego w formie wykładu oraz części praktycznej. Szkolenia są obowiązkowe i kończą się wpisem zaliczenia do indeksu.

W czasie wykładu studenci zaznajamiani są z zasadami zapisu do biblioteki i jej strukturą organizacyjną. Przede wszystkim otrzymują jednak kompleksową informację na temat charakteru i rodzaju gromadzonych zbiorów oraz zasad korzystania z nich określonych przez regulaminy. Ważnym elementem teorii jest ponadto część dotycząca całego systemu biblioteczno-informacyjnego UŚ mająca na celu wskazanie przydatnych w czasie studiów materiałów z innych dziedzin, które znajdują się w pozostałych bibliotekach uczelni. W trakcie zajęć praktycznych studenci poznają natomiast katalog elektroniczny biblioteki (obecnie jest to katalog wspólny uczelnianej sieci bibliotecznej w systemie PRO-LIB), sposoby wyszukiwania oraz budowania strategii wyszukiwania, procedury związane z zamawianiem i prolongatą książek. Każdy z uczestników szkolenia otrzymuje indywidualne zadanie do wykonania, polegające na odszukaniu wskazanej publikacji i prawidłowym jej zamówieniu. Oprócz katalogu zbiorczego uczelni słuchaczom prezentuje się katalog Biblioteki Teologicznej w systemie MAK, który funkcjonował do połowy 2013 roku. Nowsze nabytki widoczne są już wyłącznie w katalogu zbiorczym uczelni. Jest to kwestia istotna, zwłaszcza podczas składania zamówień internetowych, gdyż procedura wymaga równoległego korzystania z obydwu katalogów w przypadku zamawiania kolekcji sprzed 2013 roku.

Podczas szkoleń zachęca się również studentów do korzystania ze strony internetowej Biblioteki Teologicznej, na której można odnaleźć uporządkowany dostęp do wartościowych, rozproszonych zasobów internetowych oraz wszelkie informacje dotyczące oferowanych przez placówkę usług. Zasadniczym celem przysposobienia, obok wyjaśnienia podstawowych pojęć i terminów bibliecznych oraz kwestii dotyczących korzystania z dokumentów, jest jednak kształtowanie kultury czytelnictwa studentów, nawyków korzystania ze zbiorów drukowanych

w trakcie całego toku studiów – nie tylko na etapie pisania prac dyplomowych, ale także w czasie przygotowywania prac semestralnych, referatów czy też w ramach pogłębiania własnych zainteresowań. Podczas szkolenia studenci zdobywają elementarne wiadomości na temat specyfiki korzystania z bibliotek naukowych, jak też praktyczne umiejętności docierania do zalecanej literatury³.

Obserwuje się, że absolwenci szkół średnich posiadają coraz wyższe kompetencje informatyczne, jednakże nie jest to równoznaczne z wyższymi kompetencjami informacyjnymi (podstawowa wiedza na temat źródeł informacji, umiejętność odnajdywania informacji, sprawność jej przyswojenia, przetworzenia i wykorzystania). Istotne jest, że szkolenie ma na celu nie tylko nauczenie użytkowników, jak korzystać z biblioteki, ale przede wszystkim jak funkcjonować w społeczeństwie informacyjnym, w którym życie człowieka zależne jest od umiejętności wykorzystywania informacji (*information literacy skills*). Z terminem tym związany jest bezpośrednio termin *information literacy*, czyli wiedza o tym, jak rozpoznawać własne potrzeby informacyjne, jak w różnych źródłach wyszukiwać informacje i oceniać ich przydatność oraz efektywnie się nimi posługiwać⁴.

Szkolenia dla grup seminaryjnych

Od 2013 roku w ofercie edukacyjnej Biblioteki Teologicznej znalazły się także zajęcia z metodyki poszukiwań bibliograficznych w źródłach drukowanych i elektronicznych dla grup seminaryjnych. Skierowane są do tych użytkowników, którzy już są

³ M. Gacińska, B. Warząchowska, *Przysposobienie biblioteczne w szkole wyższej*, „Nowa Biblioteka” 2 (1998), s. 19.

⁴ L. Derfert-Wolf, *Szkolenie użytkowników akademickiej biblioteki elektronicznej*, w: *Świat biblioteki elektronicznej w klasycznej bibliotece naukowej: możliwości rozwoju, uwarunkowania i ograniczenia. Materiały konferencyjne* (Poznań, 19-20 marca 1998 roku), pod red. H. Ganińskiej, Poznań 1998, s. 188-189.

zaznajomieni z zasadami funkcjonowania biblioteki, ale pragną pogłębić swoją wiedzę i umiejętności w zakresie poszukiwania materiałów naukowych. Również i te zajęcia podzielone są na część teoretyczną i praktyczną, a ich program dopasowany jest do poszczególnych grup. Odbywają się one na prośbę prowadzących seminaria naukowe w ciągu całego roku akademickiego, w ustalonym wcześniej terminie. Dzięki takim spotkaniom studenci zyskują umiejętności i kwalifikacje, umożliwiające im sprawne poruszanie się w świecie rozproszonych i stale rozrastających się zasobów sieciowych.

Część teoretyczna

W trakcie części wykładowej uczestnikom prezentuje się wyselekcjonowany księgozbiór czytelni (dobrany odpowiednio do grupy). Stanowią go przede wszystkim wszelkiego rodzaju wydawnictwa informacyjne: encyklopedie, słowniki dziedzinowe i biograficzne, bibliografie, informatory, opracowania dotyczące metodologii teologii⁵. Omawiany jest również podstawowy zręb źródłowych dokumentów teologicznych (nauczanie Magisterium Kościoła, dokumenty soborowe, pisma ojców Kościoła, nauczanie papieskie). Kolejno przedstawiane są działy czytelni ze szczególnym uwzględnieniem tematyki danego seminarium. Studenci mają wówczas możliwość przejrzenia poszczególnych wydawnictw, przy czym zwraca się uwagę na dokumenty źródłowe oraz wydawnictwa zbiorowe, których zawartość często nie jest widoczna w bazach bibliograficznych.

Wiele miejsca w części teoretycznej poświęca się także czasopiśmowemu naukowemu. Podkreśla się ich rangę i konieczność korzystania z nich podczas przygotowywania prac naukowych, gdyż to

⁵ Powstało wiele publikacji na ten temat, m.in.: J. Majka, *Metodologia nauk teologicznych*, Wrocław 1995; C. Bartnik, *Metodologia teologiczna*, Lublin 1998; H. Seweryniak, *Metodyka pisania prac magisterskich i dyplomowych z teologii*, Płock 1998; F. Drączkowski, *ABC pisania pracy magisterskiej*, Pelplin 2000.

właśnie tam publikowane są pierwotnie wyniki badań, zwłaszcza w dyscyplinach humanistycznych. Zasadność wyeksponowania tego elementu podczas szkolenia wynika z kilkuletniej obserwacji zachowań studentów, którzy w niewielkim stopniu wykorzystywali tego rodzaju zbiory biblioteczne. Stąd też w czasie szkoleń słuchacze mają możliwość zapoznania się z wieloma tytułami naukowych czasopism teologicznych (ogólnych oraz poświęconych naukom o rodzinie). Podkreśla się różnorodność podejmowanej na ich łamach problematyki oraz fakt, że często są one jedynym miejscem, gdzie można odnaleźć omówienie zagadnień wąskospecjalistycznych. Podobnie jak w przypadku książek, dobranych pod kątem grupy seminaryjnej, prezentowane są najważniejsze periodyki naukowe z danej dyscypliny teologicznej. Studentom nauk o rodzinie przedstawia się dodatkowo czasopisma z dziedzin pokrewnych, w tym z pedagogiki, psychologii i socjologii. Wszystkim słuchaczom na przygotowanych wcześniej ulotkach informacyjnych podaje się też informacje o dostępności konkretnych tytułów w wersji elektronicznej na stronie domowej czasopism bądź w innych bazach, takich jak CEEOL albo Platforma Czasopism UMK.

Ze względu na ograniczenia czasowe wykład ma charakter ogólny, szczegółowe zaś pytania i wątpliwości wyjaśniane są w końcowej części lub indywidualnie. W zależności od potrzeb istnieje możliwość przeprowadzenia kolejnego szkolenia, dostosowanego do indywidualnych zainteresowań użytkowników.

Część praktyczna

Podczas części praktycznej szkolenia studenci zapoznają się przy stanowiskach komputerowych z różnego rodzaju źródłami internetowymi, umożliwiającymi przeprowadzanie poszukiwań bibliograficznych. W pierwszej kolejności uczestnicy szkolenia zaznajamiają się z bibliograficznymi bazami danych. Największy nacisk kładzie się na wykorzystanie Elektronicznej Bibliografii

Nauk Teologicznych, bazy zawierającej 86 790 rekordów⁶ opisów bibliograficznych artykułów z blisko 200 czasopism teologicznych i religioznawczych oraz z ponad 400 prac zbiorowych. Następnie, zgodnie z profilem seminarium, studenci wyszukują informacje w pozostałych bazach bibliograficznych z zakresu teologii, m.in. w Polskiej Bibliografii Antyku Chrześcijańskiego, w KALDI (Kanonistische Literatur Dokumentation Innsbruck), w bazach bibliograficznych tworzonych przez Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego oraz w Bibliografii Teologii Moralnej i Etyki. W przypadku zajęć dla studentów nauk o rodzinie oprócz baz teologicznych omawia się przede wszystkim pedagogiczne zasoby cyfrowe.

Prezentowane są także bazy danych Biblioteki Narodowej w Warszawie: Bibliografia Zawartości Czasopism i Przewodnik Bibliograficzny. Aby czytelnicy byli zorientowani w badaniach prowadzonych przez pracowników naukowych Wydziału Teologicznego oraz potrafili dotrzeć do prac pisanych przez swoich promotorów, wskazuje się ponadto bazę tworzoną na uczelni macierzystej, a mianowicie Bibliografię Dorobku Pracowników Uniwersytetu Śląskiego, która rejestruje dorobek piśmienniczy pracowników od 1968 roku⁷.

Kolejnym omawianym zagadnieniem są zasoby cyfrowe. Ze względu na dużą liczbę bibliotek cyfrowych studentom przedstawia się przede wszystkim Federację Bibliotek Cyfrowych, platformę umożliwiającą m.in. jednoczesne przeszukiwanie tematyczne wszystkich polskich bibliotek elektronicznych. Studenci teologii poznają również wszystkie kościelne biblioteki cyfrowe, a studenci nauk o rodzinie – Pedagogiczną Bibliotekę Cyfrową.

Istotnym elementem szkolenia jest informowanie czytelników o możliwościach elektronicznego dostępu do poszczególnych tytułów czasopism. W tym celu omawia się różnorodne serwi-

⁶ Elektroniczna Bibliografia Nauk Teologicznych, <http://www.fides.org.pl/cgi-bin/ebnt/makwww.exe>, 17.04.2014.

⁷ E. Lubojańska, *Publikacje pracowników Wydziału Teologicznego w bazie Bibliografia Dorobku Pracowników Uniwersytetu Śląskiego*, „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 2 (2012), s. 125-148.

sy i repozytoria naukowe (polskie i zagraniczne). Ograniczenia czasowe zmuszają do selekcji źródeł. W zależności od potrzeb i poziomu zaawansowania użytkowników prezentowane są następujące serwisy:

– ARIANTA – Naukowe i Branżowe Czasopisma Elektroniczne, baza tworzona w uczelni macierzystej oferująca komplet informacji na temat niemal wszystkich tytułów czasopism naukowych i fachowych ukazujących się w kraju, a dostępnych online w postaci pełnych tekstów artykułów bądź abstraktów;

– CEEOL – Central and Eastern European Online Library – baza rejestrująca artykuły z 1 079 czasopism z zakresu nauk humanistycznych i społecznych, z Europy Środkowej, Wschodniej i Południowo-Wschodniej;

– DOAJ – Directory of Open Access Journals – serwis naukowych czasopism elektronicznych w wolnym dostępie indeksujący ponad 5 tys. tytułów czasopism naukowych (obejmuje wiele dyscyplin, m.in. religioznawstwo, filozofię, edukację, psychologię);

– DOAR – serwis rejestrujący otwarte światowe repozytoria instytucjonalne i naukowe (w tym biblioteki cyfrowe oraz kilkadziesiąt polskich repozytoriów). Baza jest zarządzana przez Centre for Research Communications Uniwersytetu w Nottingham;

– JSTOR – baza pełnotekstowa umożliwiająca dostęp do ponad 2 tys. tytułów czasopism oraz książek, część dostępna jest w domenie publicznej z pięcioletnim okresem karencji;

– CEON – Repozytorium Cyfrowe Otwartej Nauki – umożliwia dostęp do artykułów, książek, materiałów konferencyjnych, rozpraw doktorskich;

– RCIN – Repozytorium Cyfrowe Instytutów Naukowych, multidyscyplinarne repozytorium zdigitalizowanych materiałów publikacji naukowych, tworzone ze zbiorów szesnastu polskich instytutów i bibliotek tworzących Konsorcjum Repozytorium Cyfrowego Instytutów Naukowych;

– CEJSH – The Central European Journal of Social Sciences and Humanities – ogólnodostępna baza elektroniczna danych publiku-

jąca angielskie streszczenia, a także rzadziej pełne teksty artykułów, rozpraw doktorskich ukazujących się w językach narodowych w państwach Grupy Wyszehradzkiej z dziedziny nauk humanistycznych i społecznych;

– Wirtualna Biblioteka Nauki – program realizowany przez Centrum Otwartej Nauki, finansowany przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, umożliwiający polskim instytucjom naukowym sieciowy dostęp do baz danych (Science Direct, SpringerLink, czasopism Wiley-Blackwell i innych);

– Platforma IBUK Libra – platforma książek elektronicznych dla bibliotek.

Na szkoleniach dla grup seminaryjnych prezentowane są w pierwszym rzędzie źródła polskojęzyczne, ogólnie dostępne w sieci. Dodatkowe informacje przekazywane są najczęściej indywidualnie na prośbę użytkowników. Przedmiotem osobnego szkolenia prowadzonego w centralnej bibliotece (Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka) są bazy funkcjonujące na platformie uczelnianej, z których jednakże korzystają głównie pracownicy naukowci. Wszyscy uczestnicy szkoleń w Bibliotece Teologicznej otrzymują drukowane materiały informacyjne na temat prezentowanych baz oraz wykaz czasopism naukowych przydatnych w czasie pisania pracy wraz z ich adresami internetowymi. Dodatkowo materiały ze szkoleń umieszczane są na stronie domowej biblioteki, dzięki czemu studenci mogą skorzystać z nich w dowolnym czasie i miejscu.

Poniżej zamieszczono przykładowe konspekty szkoleń dla grup seminaryjnych:

Szkolenie biblioteczno-informacyjne dla seminarium TEOLOGIA DOGMATYCZNA

Źródło: Opracowanie własne, 2013 rok

Czas: 1,5 godz.

1. Część teoretyczna:

- prezentacja działów czytelnicy: teologia dogmatyczna, dokumenty Kościoła,
- podstawowe wydawnictwa informacyjne z zakresu teologii (encyklopedie⁸, słowniki⁹, leksykony¹⁰, informatory¹¹, podręczniki¹²) oraz serie wydawnicze¹³.

2. Część praktyczna:

- teologiczne bazy bibliograficzne (Elektroniczna Bibliografia Nauk Teologicznych, Bibliografia Nauk Kościelnych 1940-1979, Polska Bibliografia Pneumatologiczna 1946-2004, Polska Bibliografia Tomistyczna 1879-2004, Corpus Thomisticum, Index Theologicus, Acta Sanctorum, ZiBaTePa – Zintegrowana Baza Tekstów Papieskich,
- bazy Biblioteki Narodowej (Bibliografia Zawartości Czasopism, Przewodnik Bibliograficzny),
- Bibliografia Dorobku Pracowników Uniwersytetu Śląskiego,
- katalogi i wyszukiwarki biblioteczne (NUKAT, Katalog Bibliotek Dominikańskich w Polsce, FIDKAR Federacji FIDES, KaRo, Library of Congress Online Catalog),

⁸ Przykładowe tytuły: *Encyklopedia katolicka*, t. 1, pod red. F. Gryglewicz, Lublin 1973; *Encyklopedia Kościoła*, t. 1-2, oprac. F.L. Cross, Warszawa 2004.

⁹ Przykładowe tytuły: *Słownik teologiczny*, pod red. A. Zuberbiera, Katowice 1998; *Słownik polskich teologów katolickich*, t. 1, Warszawa 1981-.

¹⁰ Przykładowe tytuły: *Leksykon wielkich teologów XX/XXI wieku*, pod red. J. Majewskiego i J. Makowskiego, t. 1-, Warszawa 2003 ; *Lexikon für Theologie und Kirche*, pod red. W. Kaspera, Freiburg 1993-.

¹¹ G. Polak, *Kto jest kim w Kościele. Ekumeniczne „who is who” chrześcijaństwa w Polsce*, Warszawa 1999; *Katolickie ruchy, stowarzyszenia i wspólnoty modlitewne w archidiecezji katowickiej. Informator*, pod red. P. Kurzei, Katowice 2010.

¹² Przykładowe tytuły: C. Bartnik, *Dogmatyka katolicka*, t. 1-2, Lublin 2000-2003; W. Grana, *Dogmatyka katolicka*, t. 1-, Lublin 1965-.

¹³ Przykładowe tytuły: *Podręcznik teologii dogmatycznej w jedenastu traktatach*, pod red. W. Beinerta, Kraków 1998-; *Dogmatyka*, t. 1-, pod red. E. Adamiak, A. Czai, J. Majewskiego, Warszawa 2005.

- biblioteki cyfrowe w wyborze (Federacja Bibliotek Cyfrowych, Śląska Biblioteka Cyfrowa),
- kościelne biblioteki cyfrowe (Księgozbiór Wirtualny FIDES, Cyfrowa Biblioteka Diecezjalna w Sandomierzu, Dominikańska Biblioteka Cyfrowa „Armarium”, Biblioteka Cyfrowa Diecezji Legnickiej, Czytelnia Wirtualna KUL, Biblioteka Internetowa Zmartwychwstańców),
- książki elektroniczne – platforma IBUK Libra, wykaz książek z teologii i filozofii,
- bazy informujące o czasopismach i ich zawartości (Arianta, Central and Eastern European Online Library, Directory of Open Access Journals),
- repozytoria (Repozytorium Centrum Otwartej Nauki, Repozytorium Cyfrowe Instytutów Naukowych, Directory of Open Access Repositories),
- źródła teologiczne w sieci (dokumenty Soboru Watykańskiego II¹⁴; Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Teologia dzisiaj: perspektywy, zasady i kryteria*, Kraków 2012 – wersja pełnotekstowa¹⁵; *Katechizm Kościoła Katolickiego*¹⁶; *Biblia Tysiąclecia*¹⁷; *Podstawy nauki Kościoła katolickiego w pytaniach i odpowiedziach*, oprac. ks. Michał Kaszowski¹⁸),
- linki – teologia dogmatyczna w sieci (Towarzystwo Teologów Dogmatyków, Stowarzyszenie Teologów Fundamentalnych w Polsce – publikacje online, Teologia dogmatyczna – Wykłady.org, Katedra Teologii Dogmatycznej PWT – wykłady, skrypty z chrystologii, skrypt z sakramentologii, czytelnia portalu Opoka).

¹⁴ Dokumenty Soboru Watykańskiego II, <http://www.archidiecezja.lodz.pl/sobor.html>, 07.04.2014.

¹⁵ Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Teologia dzisiaj: perspektywy, zasady i kryteria*, http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/cti_documents/rc_cti_doc_20111129_tologia-oggi_pl.pdf, 07.04.2014.

¹⁶ *Katechizm Kościoła Katolickiego*, Pallottinum, Poznań 1994 (ze zmianami z 1998 roku), <http://www.katechizm.diecezja.elk.pl/index.html>, 07.04.2014.

¹⁷ *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*, Pallottinum, Poznań 2003, wyd. 4, <http://biblia.deon.pl/>, 07.04.2014.

¹⁸ M. Kaszowski, *Podstawy nauki Kościoła katolickiego w pytaniach i odpowiedziach*, <http://www.teologia.pl/>, 07.04.2014.

Szkolenie biblioteczno-informacyjne dla seminarium NAUKI O RODZINIE

Źródło: Opracowanie własne, 2013 rok

Czas: 1,5 godz.

1. Część teoretyczna:

- prezentacja działów czytelni: nauki o rodzinie, pedagogika, psychologia,
- podstawowe wydawnictwa informacyjne dotyczące nauk o rodzinie (encyklopedie, słowniki, leksykony, informatory¹⁹) oraz serie wydawnicze („Człowiek, Rodzina, Społeczeństwo”),
- czasopisma naukowe („Studia nad Rodziną”, „Roczniki Nauk o Rodzinie”, „Społeczeństwo i Rodzina”, „Family Forum”, „Chowan-na”, „Katecheza – Rodzina, Parafia i Szkoła”, „Keryks”, „Paedagogia Christiana”, „Pedagogika Katolicka”, „Roczniki Pedagogiczne”, „Roczniki Socjologii Rodziny”, „Życie i Płodność”).

2. Część praktyczna:

- teologiczne bazy bibliograficzne (Elektroniczna Bibliografia Nauk Teologicznych, Bibliografia Teologii Moralnej i Etyki),
- pedagogiczne bazy bibliograficzne (Pedagog, Edukacja, Problemy Niepełnosprawnych),
- bazy humanistyczne i społeczne (BazHum),
- bazy bibliograficzne Biblioteki Narodowej (Bibliografia Zawartości Czasopism, Przewodnik Bibliograficzny),
- katalogi polskie i multiwyszukiwarki biblioteczne (NUKAT, FIDKAR Federacji FIDES, KaRo),

¹⁹ Przykładowe tytuły: *Słownik małżeństwa i rodziny*, pod red. E. Ozorowskiego, Warszawa 1999; *Posoborowe dokumenty Kościoła katolickiego o małżeństwie i rodzinie*, t. 1-2, wybór i wstęp K. Lubowicki, Kraków 1999; *W trosce o życie. Wybrane dokumenty Stolicy Apostolskiej*, pod red. K. Szczygła, J. Brusily, Tarnów 1998 i 2012; *Bibliografia małżeństwa i rodziny 1945-1989*, pod red. E. Ozorowskiego, Warszawa 2005; *W trosce o dobro małżeństwa i rodziny. Dokumenty Papieskiej Rady ds. Rodziny*, t. 1-3, pod red. M. Brzezińskiego, Lublin 2010-.

- Bibliografia Dorobku Pracowników Uniwersytetu Śląskiego²⁰,
- Katalog prac dyplomowych Wydziału Studiów nad Rodziną UKSW,
 - serwis zbiorczy oraz wybrane biblioteki cyfrowe (Federacja Bibliotek Cyfrowych, Pedagogiczna Biblioteka Cyfrowa, Śląska Biblioteka Cyfrowa, Biblioteka Cyfrowa Uniwersytetu Śląskiego),
 - wybrane kościelne biblioteki cyfrowe (Księgozbiór Wirtualny FIDES, Czytelnia Wirtualna KUL),
 - książki elektroniczne – platforma IBUK Libra, wykaz książek z pedagogiki i psychologii,
 - bazy informujące o czasopismach i ich zawartości (Arianta, Central and Eastern European Online Library, Directory of Open Access Journals),
 - repozytoria (Repozytorium Centrum Otwartej Nauki, Repozytorium Cyfrowe Instytutów Naukowych, Directory of Open Access Repositories).

Podsumowanie

Zauważa się, że umiejętności studentów nabyte podczas szkoleń procentują większą biegłością w wyszukiwaniu informacji w katalogach elektronicznych, multiwyszukiwarkach oraz e-źródłach z danej dyscypliny. Mimo że wiele materiałów dydaktycznych zamieszczonych jest na stronie internetowej biblioteki, okazuje się, że część studentów nie ma podstawowej wiedzy o źródłach poszukiwania literatury. Zajęcia dydaktyczne umożliwiają podwyższenie kompetencji informacyjnych, ułatwiają poruszanie się w gąszczu informacji, uczą budowania strategii wyszukiwawczych. Studenci, którzy uczestniczyli w takich szkoleniach, sprawnie docierają do źródeł, a także częściej korzystają z dokumentów drukowanych i elektronicznych. Zamawiają więcej literatury z macierzystej Biblioteki Teologicznej oraz przez wypożyczalnię międzybiblioteczną.

²⁰ Bibliografia Dorobku Pracowników Uniwersytetu Śląskiego, http://www.bg.us.edu.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=1093:bdpus-a&catid=27:projektyrealizowane-k&Itemid=67, 12.04.2014.

Pewną niedogodnością jest infrastruktura techniczna oraz możliwości lokalowe Biblioteki Teologicznej. Obecnie zarówno zajęcia teoretyczne, jak i praktyczne odbywają się w czytelni (tylko poza godzinami otwarcia), która dysponuje zbyt małą liczbą komputerów do samodzielnej pracy. Efektywność szkolenia podniosłoby także zastosowanie projektora, wówczas istniałaby możliwość jednoczesnego wykonywania ćwiczeń praktycznych i prezentowania zadań, wizualizacja ułatwiłaby także czytelnikom efektywniejsze przyswojenie wiedzy teoretycznej.

INFORMATION USER TRAININGS IN THE THEOLOGICAL LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE

The didactic offer for the students of theology and family studies carried out by the Theological Library of the University of Silesia was presented in the paper. Library didactic lectures and information user trainings for seminar groups were discussed. Samples of training programme regarded to ways of searching specialist literature were also included. It was noted that the participation in the different trainings helps to increase the users' information competency.